

ELŐSZÓ

A Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Magyar Nyelvézeti Tanszéke 1998 szeptemberében rendezte meg első ízben A nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei című konferenciát. A szegedi nyelvtörténeti konferencia időközben – reméljük, a szakma számára nem észrevétlenül – „nagykorú” lett, „felnőtt”. A 2018. évi tanácskozással kettős jubileumhoz értünk: húsz év telt el az első konferencia megrendezése óta, és tizedszerre tartottuk meg a hazai nyelvtörténet művelőinek szakmai találkozóját. Az első kötet előszavában a szerkesztők, Büky László és Forgács Tamás a következőket írták: „Szeretnénk, ha ez az utóbbi időben a kutatásban kissé talán háttérbe szorult irányzat – természetesen megújulva, a kapcsolódó irányzatok, például a szociolingvisztika, a finnugrisztika, a nyelvtipológia és más diszciplínák új eredményeit termékenyítőleg felhasználva – ismét megerősödne és a »régi fényében csilloghatna«. Az eddig megjelent kilenc kötet, akárcsak a jelenlegi, a tizedik is arról tanúskodik, hogy a szándék megvalósult. A számos intézményből, határon innen és túlról érkező előadók és szerzők a hagyományos nyelvtörténeti témák mellett „a kapcsolódó irányzatok”, így például a történeti szociolingvisztika vagy a történeti pragmatika területén elért új eredményeket is bemutatták előadásaikban és tanulmányaikban.

A tizedik konferencián 42 előadás hangzott el. Ezek témája egészen szerteágazó volt, a hangtörténeti vagy grammatikai változásoktól a nyelvjárástörténeten és nyelvtudomány-történeten át a diskurzusjelölők használatának változásáig terjedt, s az uráli alapnyelvtől egészen a 21. századig terjedő időszakot átfogta. A szerkesztőkhöz 30 tanulmány érkezett be, végül a lektorálás után 27 tanulmány került be a kötetbe. Ezúton is szeretnénk megköszönni lektorainknak önzetlen segítségüket, valamint hozzáértő és alapos munkájukat.

Két tanulmány, Fejes László és Sipos Mária írása a finnugor nyelvtörténethez kapcsolódik, de az etimológiai tanulmányoknak is vannak rokon nyelvi vonatkozásai (Horváth Katalinnak az *idő*, Sampsa Holopainennek a *fej* szó eredetéről szóló cikkeiben). A helynevek nyelvtörténeti felhasználásának lehetőségeit több tanulmány is érinti. Póczos Rita a népességtörténeti kutatásokkal, Szőke Melinda a hamis oklevelekkel kapcsolatban mutat példát hasznosításukra, Bába Barbara és Katona Csilla pedig a helynevek hangtörténeti változásokban való kiaknázásának lehetőségeivel foglalkozik.

Az ómagyar kódexeket öt tanulmány is tárgyalja. Dömötör Adrienne Mihály bibliájának magyar nyelvű bejegyzéseit, Haader Lea a Döbrentei-kódexet, Korompay Klára az Apor-kódex, M. Nagy Ilona és Bényei Ágnes a Margit-legenda szóhasználatát elemzi, P. Kocsis Réka pedig különféle kódexek széljegyzeteit vizsgálja.

Jó néhány szerző írása foglalkozik a középmagyar korrallal. A történeti nyelvjárás-kutatás témakörébe sorolható Berente Anikó, Gréczi-Zsoldos Enikő és Juhász Dezső tanulmánya; Fazakas Emese a jogi, Varga Éva Katalin pedig az orvosi szaknyelv kérdéssel foglalkozik. Grammatikai kérdéseket érint Kalcsó Gyula a *-t* jeles múlt idő *-nak* ragos alakjainak vizsgálatával, Zsemlyei Borbála a *-kál* végű igék elemzésével, valamint Varga Mónika, aki a *pedig* szórendjének és funkciójának változását mutatja be. Bácsi Enikő a történeti szociopragmatika szempontjából peregrinuslevelek kérdéseit vizsgálja.

Az újmagyar korral két tanulmány foglalkozik: Horváth László a mennyiségjelzők utáni egyes és többes szám használatát kutatja, C. Vladár Zsuzsa pedig Sajnovics, Gyarmathi és Beregszászi Nagy munkáinak kutatómódszertani alapjait tárgyalja.

Néhány további munka már napjaink szövegein mutatja be a nyelvi változásokat. Dér Csilla Iona a *hogy* kötőszós függetlenedett mellékmondatokat, Schirm Anita a diszkurzusjelölők használatában bekövetkező változásokat, Forgács Tamás pedig a régebbi frazémák módosulásával létrejött újabb állandósult szókapcsolatok kialakulását, azaz a szekunder frazeologizálódás jelenségét vizsgálja.

Reméljük, tervezett további konferenciáink is legalább ennyire sokszínű, a hagyományos nyelvtörténeti témák és kutatási módszerek mellett az újabb elméleteket is felhasználó előadásokkal és tanulmányokkal járulnak majd hozzá a magyar nyelvtörténeti kutatásokhoz.

Szegeden, 2019 szeptemberében

Forgács Tamás, Németh Miklós, Sinkovics Balázs